

Guía Docente				
Datos Identificativos				2024/25
Asignatura (*)	Inclusión educativa e adaptación do currículo	Código	652G04011	
Titulación	Grao en Logopedia			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	1º cuatrimestre	Segundo	Formación básica	6
Idioma	Galego			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Pedagogía e Didáctica			
Coordinación	Roca Rábade, María Xesús	Correo electrónico	m.x.roca.rabade@udc.es	
Profesorado	Roca Rábade, María Xesús	Correo electrónico	m.x.roca.rabade@udc.es	
Web				
Descrición xeral	<p>Nesta materia pretendemos que o alumnado do Grao de Logopedia se aproxime ao coñecemento das características, posibilidades, dificultades e beneficios dunha proposta educativa que promova a inclusión educativa e social. Tal como a experiencia e a reflexión profesional acredita, unha escola e sociedade inclusivas responde a unha construción colectiva, plenamente activa e participativa de toda a comunidade. O traballo colaborativo entre profesionais constitúese nun elemento clave tanto para o coñecemento das necesidades de cada contexto, de cada persoa, como a planificación e posta en práctica de proxectos e propostas educativas que promova a inclusión educativa e por suposto, en consoancia, a inclusión social. Igualmente potenciarase o uso de recursos do medio natural e social co fin de facer un uso responsable e sustentable deles. De aí que consideremos, que a profesional da logopedia pode e debe xogar un papel coprotagonista co resto de actores e actrices na construción colectiva deste proxecto educativo e social.</p> <p>Esta materia participa no programa "English friendly". Quere dicir, que a materia impartirase en galego, pero se hai algunha persoa que desexe facer as lecturas en inglés, ou necesite algunha aclaración en inglés, poderáselle facer.</p>			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título
A4	Coñecer e integrar os fundamentos educativos da Logopedia: Procesos de ensino e aprendizaxe.
A16	Coñecer as características diferenciais da intervención logopédica nos ámbitos familiar, escolar, clínico-sanitario e asistencial.
A23	Coñecer, aplicar e valorar criticamente as técnicas pedagóxicas, así como os recursos metodolóxicos e didácticos para o ensino da linguaxe.
A28	Adquirir un coñecemento práctico en intervención logopédica (formación práctica en ámbitos escolares, clínico-sanitarios e asistenciais).
B3	Apreciar as distintas manifestacións da diversidade.
B23	Traballar de forma colaborativa.
B24	Traballar en equipo e, de ser o caso, de forma interdisciplinar.
C2	Dominar a expresión e a comprensión de forma oral e escrita dun idioma estranxeiro.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe			Competencias / Resultados do título
A4	Conocer e integrar os fundamentos educativos da Logopedia: Procesos de ensino e aprendizaxe		C2
	A23	B24	
	A28		
A16	Conocer as características diferenciais da intervención logopédica no ámbito escolar		
	A4	B3	
	A16	B23	
	A23	B24	
	A28		

A23 Coñecer, aplicar e valorar criticamente as técnicas pedagóxicas, así como os recursos metodolóxicos e didácticos para o ensino da linguaxe.	A28	B3 B23 B24	
A28 Adquirir un coñecemento práctico na intervención logopédica (formación práctica en ámbitos escolares).	A4 A16 A23	B3 B23	C2
A.29. Comprender o significado das adaptacións do currículo no marco dunha perspectiva inclusiva.	A16 A23	B3 B23	
B3 Apreciar as distintas manifestacións da diversidade.	A4 A23	B23	C2
B23 Traballar de forma colaborativa cos distintos profesionais que interveñen sobre o alumnado.	A4 A16 A23 A28	B3	
B24 Traballar de forma interdisciplinar co profesorado e cos distintos membros dos departamentos de Orientación.	A4 A16 A28		
B.25. Saber incardinar o apoio logopédico dentro da estrutura complexa de apoios que precisan as persoas con discapacidade	A4 A16	B3	
C.2. Respetar a diversidade lingüística do entorno social e realizar una intervención logopédica baseada en este respecto, utilizando na rehabilitación a lingua de uso mais frecuente do suxeito.	A4 A28	B3	

Contidos	
Temas	Subtemas
Bloque temático I: A resposta á diversidade no ámbito educativo : Evolución e modelos	<ol style="list-style-type: none"> 1. A resposta á diversidade: factores sociais, políticos e psicopedagóxicos 2. Da educación segregada á educación integrada 3. A inclusión educativa: Principios e recursos estratéxicos
Bloque temático II:A atención aos problemas de linguaxe nunha escola inclusiva	<ol style="list-style-type: none"> 1. A linguaxe como instrumento de mediación na comunicación didáctica. 2. Os problemas de linguaxe e a súa incidencia no rendemento escolar. 3. A Cooperación entre profesorado e logopedas 4. Organización do apoio logopédico desde unha perspectiva inclusiva. 5. A implicación da comunidade educativa no proceso educativo

Bloque temático III: As Necesidades educativas específicas na esfera da linguaxe: Resposta educativa	<ol style="list-style-type: none"> Retrasos de linguaxe derivados de privación social: intervención educativa Diversidade auditiva e linguaxe : Aspectos educativos Diversidade motórica e linguaxe: Aspectos educativos Diversidade intelectual e linguaxe: Aspectos educativos Trastornos do Desenvolvemento e linguaxe: Aspectos educativos
Bloque Temático IV: Curriculum e Adaptacións curriculares na esfera da linguaxe.	<ol style="list-style-type: none"> Curriculo e inclusión educativa Adaptacións curriculares na esfera da linguaxe O papel do logopeda no deseño e desenvolvemento das adaptacións curriculares. Estratexias, medios e recursos para as adaptacións curriculares na esfera da linguaxe Coidado e uso de materiais e recursos desde unha perspectiva da sustentabilidade e o respecto ao medio natural e social
Bloque temático V: Problemas psicosociais e linguaxe	<ol style="list-style-type: none"> Desigualdades sociais e linguaxe Alumnado estranxeiro e adaptacións da linguaxe

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Discusión dirixida	A4 A16 A28 B23 C2	6	3	9
Estudo de casos	A16 A23 A28 B23	6	13	19
Investigación (Proxecto de investigación)	A4 A16 A23 A28 B3 B23 B24 C2	3	48	51
Proba de resposta breve	A4 A16 A23 A28 B3	2	9	11
Aprendizaxe colaborativa	B23 B24	8	16	24
Lecturas	A4 A16 A23 A28 B3 B24 C2	1	15	16
Presentación oral	A16 A23 A28 B3 B23 C2	1	5	6
Eventos científicos e/ou divulgativos	A16 A23 A28	4	0	4
Sesión maxistral	A4 A16 A23 A28 B3 B24	7	0	7
Atención personalizada		3	0	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Discusión dirixida	Traballo individual e colectivo para o tratamento de distintas temáticas

Estudo de casos	Analizaranse casos presentados en diversos formatos: video, texto, oral, etc.
Investigación (Proxecto de investigación)	O alumnado en pequenos equipos terán que realizar unha entrevista a unha persoa que se lle proporcione información sobre a súa propia traxectoria persoal, facendo fincapé nos obstáculos pero tamén nas cuestións que favorecen o seu desenvolvemento individual e colectivo, tanto no ámbito educativo como social. A partir da entrevista, farase unha análise e interpretación da información, que se apoiará en bibliografía tanto proporcionada pola profesora como recollida polo propio alumnado. Finalmente farán unha proposta de intervención logopédica dende unha perspectiva inclusiva.
Proba de resposta breve	O alumnado terá que facer unha proba sobre os contidos básicos da materia. A proba consistirá en preguntas breves, que o alumnado terá que responder tendo en conta a súa opinión fundamentada e/ou contrastada coas doutros autores e autores traballadas na materia.
Aprendizaxe colaborativa	Un dos eixos fundamentais da materia será a aprendizaxe colaborativa tanto dentro como fóra da aula.
Lecturas	Na aula proporcionarase unha serie de lecturas que terán que ler todos os alumnos e alumnas. Ademais para a preparación da materia, o alumnado poderán realizar outras lecturas complementarias recollidas na bibliografía, achegadas polo profesorado ou seleccionadas polo propio alumnado.
Presentación oral	O alumnado terá que intervir oralmente na presentación do proxecto de investigación.
Eventos científicos e/ou divulgativos	Ao longo do curso, contaremos coa participación de persoas, colectivos e ONGs que dan a coñecer as condicións persoais e necesidades de intervención logopédica que demandan determinadas situacións persoais; igualmente nos dan a coñecer experiencias realizadas no ámbito logopédico.
Sesión maxistral	Presentarase oralmente a información máis esencial de cada bloque temático e orientarase ao alumnado sobre como ampliar os coñecementos sobre o mesmo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos Investigación (Proxecto de investigación)	<p>Realizaranse titorías grupais e individuais para o seguimento do proxecto de investigación.</p> <p>Presentarase na aula casos de alumnos ou alumnas con diferentes problemáticas relacionadas coa linguaxe e abordarse a análise dun xeito integral. Os estudantes deben realizar o diagnóstico educativo e logopédico e a proposta de intervención pedagóxica. Nesta tarefa as profesoras realizarán un seguimento periódico mediante atención persoalizada.</p> <p>Resulta imprescindible para o alumnado non asistente que manteña unha frecuente comunicación coas docentes para a preparación da materia.</p>

Avaliación

Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Investigación (Proxecto de investigación)	A4 A16 A23 A28 B3 B23 B24 C2	O alumnado en pequenos equipos terán que realizar unha entrevista a unha persoa á que se lle pedirá información sobre a súa propia traxectoria persoal, facendo fincapé nos obstáculos pero tamén nas cuestións que favorecen o seu desenvolvemento individual e colectivo, tanto no ámbito educativo como social. A partir da entrevista, farase unha análise e interpretación da información, que se apoiará en bibliografía tanto proporcionada pola profesora como recollida polo propio alumnado. Finalmente farán unha proposta de intervención logopédica dende unha perspectiva inclusiva. Na plataforma moodle atoparase a información en canto ás normas para a súa elaboración, Presentación, etc	60
Proba de resposta breve	A4 A16 A23 A28 B3	Ao alumnado propoñerémolle unha serie de preguntas curtas sobre distintos temas abordados na materia, sobre os que terá que disertar e analizar tendo como referentes os contidos da materia e fundamentada e enriquecida coas achegas bibliográficas suxeridas na bibliografía e/ou expostas na clase.	40

Observacións avaliación

En aplicación da "Norma que regula el régimen de dedicación al estudio de los estudiantes de grado en la UDC " (aprobada en Consello de Goberno de 29 de maio de 2012), o alumnado ao que se lle teña recoñecida a condición de estudante a tempo parcial e teña solicitado á Decana a correspondente dispensa académica, quedará eximido da obrigatoriedade de asistencia á parte das sesións e/ou o alumnado non presencial (cunha asistencia menor do 80%) deberá entregar realizar o proxecto de investigación individualmente antes da data establecida para a realización do exame da materia. Cada unha das partes - exame e proxecto de investigación - ponderará un 50% da nota final.

Para superar a materia é necesario obter unha puntuación do 50% do peso de cada unha das partes obxecto de avaliación (proxecto de investigación e proba escrita). A convocatoria extraordinaria, 2º oportunidade, e/ou convocatoria adiada está sometida aos mesmos criterios que a convocatoria ordinaria. Todos os aspectos relacionados con ?dispensa académica?, ?dedicación ao estudo?, ?permanencia? e ?fraude académica? rexeranse de acordo coa normativa académica vixente da UDC (<https://www.udc.es/es/normativa/academica/>).

Fontes de información

Bibliografía básica

- Acosta Rodríguez, Víctor M. (2004). Las prácticas educativas ante las dificultades del lenguaje. Una propuesta desde la acción.. Ars Medica.
- Acosta Rodríguez, Víctor M. (2005). Evaluación, intervención e investigación en las dificultades del lenguaje en contextos inclusivos. Revisión, resultados y propuestas. Revista de logopedia, foniatría y audiología.
- Acosta Rodríguez, Víctor M. (2006). Investigación, evaluación y colaboración profesional ante las dificultades del lenguaje. El reto hacia los modelos inclusivos. Revista Chilena de Fonoaudiología
- Acosta Rodríguez, Víctor M. (2006). Efectos de la intervención y el apoyo mediante prácticas colaborativas sobre el lenguaje del alumnado con necesidades educativas específicas. Revista de logopedia, foniatría y audiología
- Acosta Rodríguez, Víctor M., Ramírez-González, Gustavo M., Hernández Expósito, Sergio., e Axpe Cabal (2020). Intervention in Syntactic Skills in Pupils with Developmental Language Disorder. Intervention in Syntactic Skills in Pupils with Developmental Language Disorder Víctor M. Acosta Rod
- Acosta Rodríguez, Víctor M. e Moreno Santana, Ana M. (2003). Dificultades del lenguaje, colaboración e inclusión educativa. . Ars Medica.
- Acosta Rodríguez, Víctor M.; Moreno Santana, Ana María., y Axpe Caballero, María Ángeles. (2011). Intervención sobre la conciencia fonológica en sujetos con trastorno específico del lenguaje en contextos inclusivos . Bordón. Revista de pedagogía
- Alba Pastor, Carmen (2018). Diseño universal para el aprendizaje : educación para todos y prácticas de enseñanza inclusivas. Morata
- Ayuso Lanchares, Alba., Santiago Pardo Rosa Belén., e Ruiz Requies, Inés. (2019). Método Doman para la inclusión e intervención de niños con trastorno del desarrollo del lenguaje.. Revista Internacional de Apoyo a la Inclusión, Logopedia, Sociedad y Multiculturalidad
- Bauer, K. L., Iyer, S. N., Boon, R. T., & Fore, C. (2010). 20 ways for classroom teachers to collaborate with speech-language pathologists. Intervention in School and Clinic
- Echeita Sarrionandia, Gerardo. (2012). INCLUSIÓN Y EXCLUSIÓN EDUCATIVA. DE NUEVO1 , ?VOZ Y QUEBRANTO? 2. REICE, Revista Electrónica sobre Innovación y Cambio en Educación,
- Elizondo Carmona, Coral. (2022). Neuroeducación y diseño universal para el aprendizaje. Una propuesta práctica para el aula inclusiva.. Octaedro.
- Fernández Sanfiel, E.,González Schneeweiss, A., Pérez Barrera, N., e Acosta Rodríguez V.M. (2005). La intervención en el lenguaje en el contexto del aula. Un estudio de caso.. Revista de logopedia, foniatría y audiología
- Gobierno de Navarra (2006). Evaluación de la comunicación y del lenguaje (ECOL). Manual.
- Gobierno Vasco (2006). DESARROLLO DEL LENGUAJE Y DE LA COMUNICACIÓN EN EL MARCO DE UN MODELO INCLUSIVO DE INTERVENCIÓN.. Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.
<https://www.euskadi.eus/contenidos/documentaci>
- González Fernández, D.; Iturra Herrera, C. & Hernández González, O (2022). Trabajo colaborativo entre maestros y logopedas: una revisión acerca de las barreras y de su estructura subyacente. RIE
- Grau Rubio, Claudia. e Fernández Hawrylak, María. (2016). La educación del alumnado inmigrante en España. ARXIUS
- Huerta Fernández, María del Rosario., Ordiz Barreiro, Beatriz., Arquero López, María., Mora Rodríguez (2021). Una experiencia piloto en patrimonio y diversidad: Tentemoz@s. +Calidad
- Iglesias Cortizas, María José. e Sánchez Rodríguez de Castro, María del Carmen. (2007). Diagnóstico e intervención didáctica del lenguaje escolar.. Netbiblo.
- IRIS (2006). Estrategias y prácticas en las aulas inclusivas. IRIS 128735-CP-1-2006-1-BE-COMENIUS-C21
- España Ganzarain, Yolanda. e Castejón Fernández, Luis. (2004). La colaboración logopeda-maestro hacia un modelo inclusivo de intervención en las dificultades del lenguaje. Revista de logopedia, foniatría y audiología
- González Fernández, Daniela., Iturra Herrera, Carolina., e Hernández González, Osvaldo. (2022). Trabajo colaborativo entre maestros y logopedas: Una revisión acerca de las barreras y de su estructura subyacente. Revista de investigación educativa, RIE.
- Murguía Moré, Merling., Hernández Nodarse, Tania., e Carrera Morales, Mercedes Alipia. (2016). El rol del logopeda en la inclusión educativa de los escolares con trastornos de la comunicación oral. Avances en supervisión educativa: Revista de la Asociación de Inspectores de Educación de España

- Núñez Mayán, María Teresa. (2008). Educación Especial ¿normalizar ou volver patolóxicas as diferenzas?. Eduga: revista galega do ensino
- Sebastián Heredero, Eladio., Álvarez Zurita, Marta., González Gómez, Luis Miguel., Millán Alemany, R (2012). Análisis del proceso de diagnóstico y elaboración de una adaptación curricular estudios de casos. Revista Ibero-Americana de Estudos em Educação
- UNESCO (2017). Guía para asegurar la inclusión y la equidad en la educación.
- Zapiola, María Cristina. (2005). Adaptaciones curriculares para niños con compromiso en la comunicación y el lenguaje. Revista argentina de psicopedagogía

Bibliografía complementaria	<p>- CASTEJÓN, L.A. e OUTROS (2008). La escuela inclusiva ante los alumnos tartamudos: actitudes y emociones en la relación educativa. Revista de Educación</p> <p>- BUENO AGUILAR, J. J. (1991). Comparación del lenguaje funcional entre niños de educación especial y a niños normales. Enseñanza & teaching: Revista interuniversitaria de didáctica</p> <p>- BUENO AGUILAR, J. J. (1991). Un modelo de análisis de las funciones lingüísticas para el estudio del lenguaje en niños de educación especial. Temas actuales de la educación especial: Actas de las VI Jornadas de Universidades y Educación Especi</p> <p>- LOZANO MARTÍNEZ, J. e FAURA PALAO, C. (1998). Adaptaciones curriculares como respuesta educativa a las necesidades de un niño autista. Anales de Pedagogía. Revista de Curriculum y Formación del Profesorado</p> <p>Páxinas con imáxes para elaborar e encontrar</p> <p>material:http://uk.dk.com/static/cs/uk/11/clipart/index.htmhttp://iespana2.gograph.com/IntegrationSimpleSearch.cfm?cfid=17779http://prescolaire.grandonde.com/clipart/activites/index.htmhttp://www.disabilityworld.org/09-10_01/spanish/in-dice.shtmlhttp://www.webespecial.com/webespecial.htmhttp://www.pntic.mec.es/http://w3.cnice.mec.es/recursos2/atencion_diversidad/01_03_01.htmhttp://cidat.once.es/http://needirectorio.cprcieza.net/http://www.w.xtec.es/~jlagares/indexcastella.htmhttp://informaticaparaeducacion.especial.blogspot.com/2008_05_01_archive.htmlhttp://villaves56.blogspot.com/2008/07/vocaroo-para-trabajar-la-expresin-oral.htmlhttp://cprcaspe.educa.aragon.es/RECURSOS/compensat.htmhttp://www.polibea.com/libros/index.htmhttp://platea.pntic.mec.es/~fmaquina/rg.htmhttp://www.revistaeducacion.mec.es/enlaces3.htmhttp://www.ulpgc.es/index.php?asignatura=1354130013572&ver=pd_bibliografia&id_Páxinas con sons grabados para elaborar</p> <p>material:http://www.findsouns.com/types.htmlhttp://iris.cinice.mecd.es/bancoimagenes/sonidos/directorio.php</p> <p>Outros materiais de apoio:REVISTASRevista Educación Especial. Málaga: Aljibe.Revista Catalana d'Educació Especial i Atenció a la Diversitat. Vic:DepartamentRevista Galega da EducaciónRevista Galega do EnsinoCuadernos de PedagogíaRevista de Innovación EducativaRevista QuinesiaDisability & SocietyEducational PsychologyEmotional and Behavioural DifficultiesEuropean Journal of Special Needs EducationHigh Ability StudiesInternational Journal of Disability, Development and EducationInternational Journal of Inclusive EducationJournal of Intellectual & Developmental DisabilitySpecial Educational Needs Abstracts</p>
------------------------------------	---

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

"-Segundo se recolle nas distintas normativas de aplicación para a docencia universitaria deberase incorporar a perspectiva de xénero nesta materia (usarase linguaxe non sexista, utilizarase bibliografía de autores/as de ambos sexos, propiciarse a intervención en clase de alumnos e alumnas...)-Traballarase para identificar e modificar prexuízos e actitudes sexistas e influirase na contorna para modificalos e fomentar valores de respecto e igualdade.-Deberanse detectar situacións de discriminación por razón de xénero e proporanse accións e medidas para corrixilas."

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías